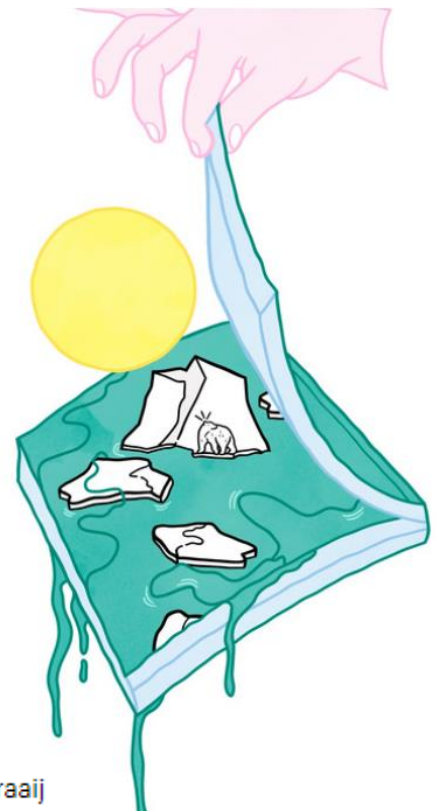

Trouw – donderdag 9 september 2021

Waarom het klimaat juist geen baat heeft bij uitgelekte rapporten

Beeld Ilse van Kraaij

Delen uit klimaatstudies van het IPCC lekken voortijdig uit. Het activistische Scientists Rebellion juicht dit toe, want hoe meer alarmbellen voor het klimaat hoe beter. Maar klopt dat wel?

Frank Straver 9 september 2021, 11:44

Geschrokken van het IPCC-rapport, dat waarschuwt voor een toekomst vol verwoestende natuurrampen door de klimaatcrisis, beloofden leiders over de hele wereld begin augustus stante pede meer actie. ‘Zeer zorgelijk’ noemde demissionair premier Rutte het rapport, dat hij mee beloofde te nemen naar de formatietafel. Het VN-klimaatpanel IPCC geldt mondiaal als het belangrijkste onderzoeksinstituut voor klimaat. De nieuwste studie is een omvangrijk document waar 234 wetenschappers uit 66 landen jaren aan werkten door duizenden klimaatstudies samen te vatten. De ernst van klimaatopwarming is nog groter dan we al dachten, was de teneur van de geschokte reacties.

Doorgewinterde klimaatactivisten reageerden helemaal niet geschokt. Niet alleen vreesden zij al voor de ‘code rood’ die de zogeheten werkgroep 1 in de IPCC-studie in doemscenario’s uiteenzet. De inhoud van de studie was van tevoren in hun kring al uitgelekt. Teksten uit het voorlopige rapport zwierven al rond op internet. Dat wil zeggen: fragmenten eruit. Alinea’s, hoofdstukken en losse delen waren al te vinden op sociale media. Deze teksten bleken te zijn gelekt door experts die al toegang hadden tot de IPCC-teksten – experts kunnen zich aanmelden om kritisch mee te lezen – en vonden dat de wereld er recht op had om de alarmbellen over het klimaat direct al te zien. Ook de – gezien de overdonderende impact achteraf onterecht gebleken – vrees dat het rapport in de definitieve versie aan alle kanten afgezwakt zou zijn gaf de actievoerders reden om te lekken.

Het spelletje ‘Wie is de mol?’ zal mogelijk onopgelost blijven

Wie er op de muis klikte om tekst te publiceren, is onbekend en dat spelletje ‘Wie is de mol?’ in de klimaatwetenschap zal mogelijk onopgelost blijven. “In principe kan iedereen die zichzelf als een expert ziet, zich registreren als *reviewer*”, zegt Pieter Pauw daarover. Hij is als klimaatwetenschapper bekend met het reilen en zeilen bij het IPCC. “Doel daarvan is om de rapporten een zo hoog mogelijke kwaliteit te geven – die reviews zijn heel belangrijk. Dat maakt echter ook dat iedere expert toegang kan krijgen tot de teksten op basis van goed vertrouwen.”

Het voortijdig naar buiten laten sijpelen van IPCC-teksten ‘toont aan dat wetenschappers bereid zijn om risico te nemen om het publiek te informeren over de klimaat-breakdown; dat ze ernaar hunkeren om geoord te worden”, stelt Franziska Elmer, lid van het activistische collectief van wetenschappers Scientists Rebellion. Die groep vloeit voort uit de wereldwijde beweging Extinction Rebellion (XR), bekend van acties met ‘burgerlijke ongehoorzaamheid’, waarbij XR-leden straten blokkeren en zich vastketenen aan kantoorgebouwen van vervuilende bedrijven.

'Het IPCC-bestuur is niet blij met een lek van *work in progress*'

Alles is er bij XR op gericht om politiek, bedrijven en burgers aan te sporen tot actie, omdat de leefbaarheid op aarde afkalft als het Parijs-akkoord niet nageleefd wordt en de temperatuur op aarde meer dan 1,5 graden toeneemt. Met die motivatie bracht de Spaanse afdeling van Scientists Rebellion kortgeleden alweer nieuwe teksten van het IPCC in de openbaarheid, uit het rapport waaraan nu wordt geschreven. Dat komt pas in het voorjaar 2022 officieel uit. De gelekte teksten onderstrepen dat de uitstoot van broeikasgassen (CO₂) per direct moet dalen, omdat het Parijs-doel anders buiten bereik raakt.

Experts kunnen zich aanmelden om kritisch mee te lezen met een rapport. Beeld EPA

“Wat heeft het voor zin om de catastrofe die ons nadert nog in verdere details uit te schrijven, als we niet bereid zijn om er iets aan te doen?”, zo verklaart de Britse energiewetenschapper Tim Hewlett, een van de oprichters van Scientists Rebellion, de reden dat zijn collectief het verspreiden van IPCC-teksten, ook al in vroeg en officieus stadium, toejuicht en faciliteert. De top van het IPCC geeft geen reactie op het feit dat niet afgeronde rapporten gedeeltelijk uitlekken, terwijl er nog aanvullingen, controles en correcties nodig kunnen zijn. “Het mag duidelijk zijn dat het IPCC-bestuur niet blij is met een lek van *work in progress*”, zegt klimaatdeskundige Leo Meyer, die zelf zitting had in het IPCC-hoofdbestuur en nog nauw betrokken is bij het VN-orgaan.

“Er komen dingen naar buiten die nog kunnen veranderen, want een draft-versie van het rapport kan op belangrijke punten nog wijzigen.” Dat is precies waar het langdurig en nauwkeurig meegelezen door wetenschappers, een review in jargon, voor bedoeld is. Bovendien kan het vrijgeven van fragmenten uit een rapport, zonder de samenhang van een totale publicatie, net een ander beeld geven, zegt Meyer. Bij het uitlekken van het IPCC-rapport over natuurrampen zag Meyer hoe een zinssnede uit de kladversie van een rapport een eigen leven kan gaan leiden. Op Twitter gingen kreten rond, gebaseerd op de zinssnede *‘life on Earth can recover... humans cannot’*, die erop duidt dat de aarde zich wel redt in de klimaatcrisis maar dat de mensheid zal uitsterven.

‘Hiermee schep je verwarring’

“Ik heb dat eens nageplozen en die zin komt in de uiteindelijke teksten niet meer terug”, zegt Meyer. “Het is een alarm zonder dat het wetenschappelijk hard gefundeerd is, een slip of the pen van een van de auteurs.” De opmerking verwees volgens Meyer naar studies over de paleo-geschiedenis, waarin staat hoe soorten zich kunnen aanpassen aan opwarming van de atmosfeer. En al zou er een kern van waarheid inzitten, dat het voortbestaan van de mens op het spel staat door de klimaatcrisis, is het volgens hem niet slim om dat als losse snipper uit een dikke studie te halen en te verspreiden. “Het kan ertoe leiden dat mensen opgeven. Terwijl het IPCC-rapport van werkgroep 1 ook minder sombere scenario’s toont, waaruit blijkt dat aanpassing aan gematigde opwarming mogelijk is.”

Ook Pieter Pauw, prominent deskundige op het gebied van klimaatadaptatie, betwijfelt of het verspreiden van informatie uit nog te verschijnen IPCC-studies nut heeft. “Door nog niet vaststaande conclusies via de media te delen, schep je verwarring en geef je mogelijk een verkeerd beeld van de kennis van klimaatverandering. Je zou kunnen zeggen: iedere aandacht voor de klimaatcrisis is goed. Maar als er verwarring ontstaat omdat er verschillende versies van rapporten gelekt worden, helpt dit denk ik niet om een duidelijke boodschap te geven.”

Plan om alle onaffe versies ook openbaar te maken

Het uitlekken van IPCC-teksten is op zichzelf niets nieuws, zegt Leo Meyer. Ook toen hij jaren geleden aan het VN-klimaatonderzoek meewerkte, gingen er altijd al hoofdstukken rond nog voor de officiële publicatiedag. Het IPCC-hoofdbestuur heeft toen overwogen, zegt Meyer, om alle onaffe versies ook openbaar te maken, zodat het hele schrijfproces transparant en toegankelijk zou zijn. “Maar wetenschappers voelden zich te kijk gezet in hun werkzaamheden en blokkeerden dit plan.”

Tegenwoordig is de impact van informatie anders, zegt hij, omdat teksten en fragmenten zich razendsnel op sociale media verspreiden. Volgens Meyer is het ook weer geen ramp, dat activisten hun oproep tot klimaatbeleid kracht bijzetten door voortijdig teksten te delen, maar hij denkt niet dat het zinvol is. “Het kan zijn dat later, in de definitieve publicatie, blijkt dat formuleringen toch wat anders liggen, of dat de context een andere lading aan tekst geeft. Het risico daarvan is, ook voor de activist, dat het publiek in verwarring raakt. Wat klopt er wel en niet? Bij een diffuus beeld rond een klimaatrapport zijn noch het IPCC, noch de rebellen van XR gebaat.”

Beter kan het volgens Meyer zijn om, zeer gewichtig, in één klap alle conclusies van een klimaatrapport op een officiële IPCC-persconferentie te melden en duiden. “Dat beklijft wellicht meer. Want ik krijg soms toch al de indruk dat we van de ene wake-upcall naar de andere wake-upcall over het klimaat gaan, terwijl we tussendoor weer in slaap sussen.”

Dat is voor Scientists Rebellion nou precies de reden om wel teksten uit nieuwe klimaatstudies te verspreiden, nog voor de inkt droog is. Dat houdt de aandacht voor de klimaatcrisis vast, is het idee, omdat politiek en burgers voor je het weet weer vergeten dat de ijskappen smelten en zich storten op coronabeleid, perikelen rond de formatie of de Formule 1.